

Київський університет імені Бориса Грінченка
Педагогічний інститут
Кафедра теорії та історії педагогіки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор – з науково-методичної та
навчальної роботи
Жильцов О.Б.

« 09 » 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Педагогічна етика
для студентів

спеціальності 013 Початкова освіта
освітнього рівня першого (бакалаврського)
освітньої програми 013.00.01 Початкова освіта

Київ – 2020

Розробники:

Хоружа Л.Л., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та історії педагогіки Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Леонтєва І.В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та історії педагогіки Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладач:

Леонтєва І.В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та історії педагогіки Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри теорії та історії педагогіки

Протокол від 31.08.2020 № 1

Завідувач кафедри Л.Л. Хоружа

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми 013.00.01

Початкова освіта

(назва освітньої програми)

Гарант освітньо-професійної програми

 (Білоусово І.І.)
(підпис)

Робочу програму перевірено

«__» _____ 20__ р.

Заступник директора

(підпис)

М.А. Машовець

Пролонговано

на 20__ /20__ _____ (ПІБ), «__» _____ 20__ р., протокол № ____
(підпис)

на 20__ /20__ _____ (ПІБ), «__» _____ 20__ р., протокол № ____
(підпис)

на 20__ /20__ _____ (ПІБ), «__» _____ 20__ р., протокол № ____
(підпис)

на 20__ /20__ _____ (ПІБ), «__» _____ 20__ р., протокол № ____
(підпис)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	ночна
	<i>«Педагогічна етика»</i>	
Вид дисципліни		вибіркова
Мова викладання, навчання та оцінювання		українська
Загальний обсяг кредитів/годин	2/60	-
Курс	III	-
Семестр	5	-
Кількість змістових модулів з розподілом:		2
Обсяг кредитів	2	-
Обсяг годин, в тому числі:	60	-
Аудиторні	18	-
Модульний контроль	2	-
Семестровий контроль	Залік	-
Самостійна робота	40	-
Форма семестрового контролю	залік	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення курсу: формування у майбутніх педагогів моральних цінностей педагогічної професії через засвоєння її нормативних засад, розвиток і саморозвиток професійної етичної культури на рефлексивній основі, які будуть ефективними в даній виробничій ситуації; формування загальних та фахових компетентностей майбутнього педагога.

Завдання курсу:

- розкриття соціальної та виховної значущості дотримання вчителем норм педагогічної етики у професійній діяльності;
- ознайомлення майбутнього вчителя з принципами, нормами і правилами професійно-педагогічної поведінки та чітке їх засвоєння;
- формування моральних цінностей вчительської професії та відповідних якостей майбутнього педагога;
- розвиток у майбутніх учителів етичної культури на рефлексивній основі, спонукання їх до самоаналізу своїх вчинків;
- визначення типових помилок педагогічної поведінки, пов'язаних із порушенням норм педагогічної моралі;
- розкриття особливостей етичної поведінки вчителя при розв'язанні складних педагогічних ситуацій;
- розробка алгоритму індивідуальної педагогічної взаємодії.

У процесі вивчення курсу важливо зосередити увагу на *засвоєнні* таких питань: педагогічна етика та педагогічна культура.

Підвищенню ефективності семінарських занять сприятиме передбачене програмою виконання студентами творчих робіт, зокрема розроблення кодексу професійної етики, творів, есе, реферативних повідомлень, допоміжної літератури.

Під час семінарських занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи студенти *набувають уміння та навички:*

1. Визначати професійно важливі якості педагога, які мають моральну природу.

2. Досліджувати систему зовнішніх та внутрішніх факторів, що визначають професійну поведінку вчителя.

3. Визначати співвідношення структури особистості педагога з вимогами до його професійної діяльності.

4. Аналізувати та оцінювати професійну поведінку й діяльність педагогів (під час проходження педагогічної практики).

5. Здійснювати діагностику, самооцінку та регулювання власної професійної поведінки та діяльності під час проходження педагогічної практики.

6. Оцінювати індивідуальний ступень розвитку норм професійної етики.

7. Виявляти та аналізувати типові помилки професійної поведінки вчителя, що пов'язані з порушенням норм педагогічної моралі.

8. Виявляти, аналізувати несприятливі фактори та негативні наслідки, помилкові, афектні дії у педагогічній діяльності.

3. Результати навчання за дисципліною

Оволодіння теоретичними і практичними основами педагогічної етики має за мету поглиблення у майбутніх педагогів комплексу педагогічних знань, умінь, компетентностей, що забезпечують здатність якісно організовувати і проводити навчання та виховну роботу в учнівському колективі, а саме:

світоглядну компетентність: цілісне уявлення про майбутню професію; здатність до соціальної, професійної, науково-дослідної діяльності; спроможність працювати в колективі з урахуванням різних світоглядних позицій;

громадянську компетентність: навички управління власною громадянською позицією; здатність брати на себе громадянську відповідальність;

комунікативну компетентність: прагнення до вияву та розвитку комунікативних здібностей; позитивна внутрішня мотивація до міжособистісної комунікації; знання соціопсихологічних основ комунікативної взаємодії; уміння використовувати сучасні засоби зв'язку для здійснення комунікації; уміння гармонізувати комунікативну взаємодію, ініціювати сприятливий морально-етичний клімат;

інформаційну компетентність: критичне ставлення до отриманої інформації; уміння упорядковувати, аналізувати, систематизувати, структурувати інформаційні обсяги; усвідомлення цінності суб'єктної позиції в інформаційному просторі;

самоосвітню компетентність: рефлексивні вміння; навички самостійного прийняття відповідальних рішень щодо самовдосконалення; індивідуально-психологічна готовність самостійно розвивати знання і їх розуміння в обраній сфері професійної діяльності; здатність адаптувати практичні результати самоосвітньої діяльності до специфічних освітніх контекстів; здатність до рефлексії цінностей;

психолого-педагогічну компетентність: здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; знання і розуміння предметної області та специфічних особливостей професії;

творчу компетентність: здатність генерувати нові ідеї; здатність розвивати нові уміння, технології, дидактичний інструментарій, практичний досвід та/або відповідні дидактичні матеріали;

предметну компетентність: загальні знання про компетенції та компетентності, компетентнісний підхід; здатність до реалізації виховних функцій у процесі групової, індивідуальної роботи зі школярами;

операційну компетентність: здатність до створення продуктів навчального та навчально-методичного спрямування; здатність адаптувати практику до специфічних освітніх контекстів;

рефлексивну компетентність: здатність до рефлексії цінностей, що є визначальними та відповідними освітній діяльності;

критичну компетентність: здатність включатися до критичного діалогу, керувати та обґрунтовувати комплексні соціальні процеси у межах своїх професійних доміант.

Структура навчальної дисципліни Тематичний план для денної форми навчання

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Разом	Кількість годин			
			Лекцій	Семінарських	Модульний контроль	Самостійна робота
Змістовий модуль I. Педагогічна етика як наука про норми професійної діяльності педагога						
1.	Вступ. Педагогічна етика як наука про професійну поведінку вчителя. Педагогічна етика як сукупність моральних норм професійної діяльності вчителя	11	1	2		8
2.	Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя. Педагогічні табу.	11	1	2		8
<i>Модульний контроль</i>						
<i>Разом</i>		23	2	4		16
Змістовий модуль II. Ситуації морального вибору: поведінка педагога відповідно до норм педагогічної етики						
3.	Роль педагогічної етики вчителя у реалізації основних прав і свобод дитини. Особливості етичної поведінки вчителя у різних педагогічних ситуаціях	12	2	2		8
4.	Технологія індивідуального педагогічного впливу вчителя на учнів згідно норм педагогічної етики	12	2			8
5.	Педагогічний конфлікт, його сутність, джерела, особливості, причини, функції, класифікація. Поведінка вчителя у конфліктній ситуації. Розв'язання та запобігання педагогічних конфліктів. Легітимність і етичність у конфлікті	12	2			8
<i>Модульний контроль</i>						
<i>Разом</i>		37	6	2		24
Разом за навчальним планом		60	8	10	2	40

4. Програма навчальної дисципліни ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ПЕДАГОГІЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ ЯК НАУКА ПРО НОРМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Тема 1. Вступ. Педагогічна етика як наука про професійну поведінку

вчителя. Педагогічна етика як сукупність моральних норм професійної діяльності вчителя

Вступ. Характеристика і генезис розвитку поняття «педагогічна деонтологія». Цілі та завдання педагогічної деонтології як науки про професійну поведінку вчителя. Об'єкт і предмет педагогічної деонтології. Вимоги до професійної поведінки сучасного вчителя. Особливості нормативно-рольових функцій педагогічної професії. Специфіка педагогічної діяльності вчителя початкових класів.

Педагогічна етика як галузь професійної етики. Сутність та функції педагогічної етики як системи моральних вимог до особистості вчителя. Філософські основи педагогічної етики. «Золоте правило» моралі. Педагогічний потенціал релігійних цінностей і заповідей. Генезис розвитку етико-педагогічних ідей у працях вітчизняних та зарубіжних учених. Етичні погляди педагогів-гуманістів: Я. Корчака, К. Д. Ушинського, В. О. Сухомлинського та ін. Основні категорії педагогічної етики. Характеристика принципів педагогічної етики.

Основні поняття теми: педагогічна деонтологія, професійна поведінка вчителя, етичні норми, педагогічна діяльність, професіоналізм учителя, компетентність учителя початкових класів, педагогічна етика, мораль, духовність, педагогічна культура, педагогічний такт, педагогічна толерантність.

Тема 2. Характеристика професійних моральних норм діяльності педагога. Педагогічні табу

Професійні норми як історично встановлені стандарти професійної поведінки та діяльності. Гуманізм як нормативна основа педагогічної професії. Загальні, часткові та рамкові норми, норми-ідеали. Структура рамкових норм: норми-заборони, норми-права, норми-обов'язки. Конкретно-історичний характер розвитку норм професійної поведінки вчителя. Зміст основних нормативних вимог до вчителя та їх характеристика. Аналіз існуючих кодексів професійної етики вчителя в Україні та за її межами: позитивні й негативні аспекти.

В. О. Сухомлинський про 10 педагогічних табу, їх характеристика.

Основні поняття теми: професійні норми, загальні норми, часткові норми, рамкові норми, гуманізм, кодекси професійної етики вчителя, педагогічні табу.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. СИТУАЦІЇ МОРАЛЬНОГО ВИБОРУ: ПОВЕДІНКА ВЧИТЕЛЯ ВІДПОВІДНО ДО НОРМ ПЕДАГОГІЧНОЇ ЕТИКИ

Тема 3. Роль педагогічної етики вчителя у реалізації основних прав і свобод дитини. Особливості етичної поведінки вчителя у різних педагогічних ситуаціях

Закріплення формалізованих норм професійної поведінки вчителя в основних нормативно-правових документах, які регламентують діяльність сфери освіти. Захист прав дитини в Україні. Нормативно-правові документи про права дитини і місце педагогічної етики вчителя у їх реалізації. Декларація прав дитини і Конвенція ООН про права дитини як нормативно-правова основа життєдіяльності школяра. Основні права дитини. Юридична відповідальність педагога за дії, які суперечать нормам професійної етики. Міра правової відповідальності.

Педагогічна ситуація і педагогічна задача. Моральні конфлікти: типові причини виникнення та способи подолання. Характеристика основних суперечностей, що виникають у навчально-виховному процесі. Етичні засади розв'язання педагогічних задач. Моральна оцінка як орієнтир вчителя для вибору професійної поведінки та дії у

складних педагогічних ситуаціях. Особливості монологічного і діалогічного спілкування вчителя з учнями. Класифікація типових помилок етико-педагогічної поведінки молодих учителів. Самоаналіз, самооцінка та рефлексія як психологічні основи розвитку педагогічної етики вчителя.

Основні поняття теми: права дитини, захист прав дитини, життєдіяльність учнів, юридична відповідальність, міра правової відповідальності, педагогічна ситуація, педагогічна задача, моральна оцінка, моральні конфлікти, монологічне спілкування, діалогічне спілкування.

Тема 4. Технологія індивідуального педагогічного впливу вчителя на учнів згідно норм педагогічної етики

Прийоми індивідуальної педагогічної дії та їх характеристика. Дотримання вчителем принципів педагогічної етики – важлива передумова використання прийомів індивідуальної педагогічної взаємодії. Алгоритм відбору прийомів індивідуальної педагогічної взаємодії як основа етичного впливу вчителя на учнів. Вибір тактики поведінки в ситуаціях морального вибору відповідно до основних принципів педагогічної етики. Використання педагогічних засобів при розв'язанні різноманітних ситуацій шкільного життя. Емоційно-вольове регулювання вчителем свого психічного стану та дій. Діагностичні методики оцінки ефективності педагогічної взаємодії вчителя.

Основні поняття теми: індивідуальна педагогічна дія, педагогічна взаємодія, емоційно-вольове регулювання психічного стану, моральний вибір.

Тема 5 Педагогічний конфлікт, його сутність, джерела, особливості, причини, функції, класифікація педагогічних конфліктів. Структура педагогічного конфлікту

Педагогічний конфлікт, характеристика його типів. Причини педагогічного конфлікту. Структура, основні етапи конфлікту. Природа конфліктів (9 причин конфліктів). Динаміка конфлікту і фази (латентна, демонстративна, агресивна, батальна, зростання порушень, деформація когніцій, фінал конфлікту, ескаляція, рецидив). Реверсія конфлікту. Диференціація конфліктів. Раціональна комунікація у конфлікті (уникнення деструктивного конфлікту, врегулювання конфлікту, правила передбачення конфлікту). Технології його розв'язання. Стилі поведінки вчителя в конфліктній ситуації. Раціональна комунікація в конфлікті. Способи забезпечення етичного захисту вчителя й учнів у конфлікті. Типові стратегії конструктивного вирішення педагогічних конфліктів. Адаптивна поведінка педагога в конфлікті, управління розвитком і перебігом конфлікту.

Основні поняття теми: педагогічний вплив, педагогічний конфлікт, стилі поведінки в конфліктній ситуації, поведінкові індикатори, комунікація з повагою, адаптивна поведінка, етичний захист.

5. Контроль навчальних досягнень

5.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиinicю	Модуль 1.1		Модуль 1.2	
		Кількість одиinicь	Максимальна кількість балів	Кількість одиinicь	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	1	1	3	3

Відвідування семінарських занять	1	2	2	3	3
Відвідування практичних занять	1	-	-	-	-
Робота на семінарському занятті	10	2	20	3	30
Робота на практичному занятті	10	-	-	-	-
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	11	55	12	60
Виконання модульної роботи	25	-	-	1	25
Виконання НДЗ	30	-	-	-	-
		Разом	78	-	121
Максимальна кількість балів:	199				
Розрахунок коефіцієнта:	1,99				

5.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ПЕДАГОГІЧНА ЕТИКА ЯК НАУКА ПРО НОРМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Тема 1. Вступ. Педагогічна етика як наука про професійну поведінку вчителя. Педагогічна етика як сукупність моральних норм професійної діяльності вчителя

1. Проаналізуйте основні вимоги до професійної діяльності сучасного вчителя у нормативно-правових актах («Закон про освіту», « Національна доктрина розвитку освіти», «Державна цільова комплексна програма «Вчитель» тощо).
2. Проаналізуйте нормативні вимоги до професійної поведінки вчителя в різні соціально-історичні періоди.
3. Доведіть необхідність свободи вибору дій учителя при виконанні різноманітних професійних завдань.
4. Визначте привабливі та непривабливі (для вас особисто) сторони вчительської професії.
5. Підберіть декілька відомих афоризмів, які актуалізують проблему моральних вимог до діяльності вчителя, визначте власне розуміння цих висловів.
6. Напишіть твір-есе на одну із запропонованих тем : «Проблема добра і зла як сутнісна основа педагогічної етики», «Совість – моральний регулятор поведінки вчителя», «Моральні аргументи «за» і «проти» покарання як методу виховання».
7. Визначте основні показники педагогічного такту вчителя.

Тема 2. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя початкових класів. Педагогічні табу

1. Напишіть твір-есе на тему: «Принципи гуманізму в дії. Що це означає?».
2. Спираючись на ситуації з педагогічної практики, наведіть приклади виявлення вчителем початкових класів педагогічної справедливості. Проаналізуйте його поведінку.
3. Візьміть інтерв'ю у вчителя, спираючись на такі запитання:
  - ✓ чи існує в школі кодекс етичної поведінки вчителя початкових класів, і як, відповідно до нього педагоги орієнтують свої професійні дії?
  - ✓ чи існують у школі педагогічні табу (якщо існують, то які саме)?
  - ✓ яка доцільність кодексів етичної поведінки вчителя у регулюванні професійно-педагогічної поведінки?
4. Заповніть таблицю, в яку будуть занесені ваші професійно-етичні норми і якості.

Я – студент	Я – майбутній педагог

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. СИТУАЦІЇ МОРАЛЬНОГО ВИБОРУ: ПОВЕДІНКА ВЧИТЕЛЯ ВІДПОВІДНО ДО НОРМ ПЕДАГОГІЧНОЇ ЕТИКИ

Тема 3. Особливості етичної поведінки вчителя у різних педагогічних ситуаціях

1. Під час педагогічної практики проведіть бесіду з 2-3 учителями початкових класів з різним стажем

роботи про причини вибору учительської професії, педагогічні невдачі та проблеми, ставлення до педагогічної діяльності. Проаналізуйте отримані дані.

2. Розробіть рекомендації для педагога під рубрикою: «Вчитися володіти собою».
3. Підберіть з психолого-педагогічної літератури 2-3 тести на виявлення у себе особливостей сформованості професійно-особистісних моральних якостей.
4. Складіть власні правила спілкування педагога з учнями, їх батьками, адміністрацією школи, колегами.
5. Підготуйтеся до дискусії на тему: «Сучасний учитель: проблеми та суперечності».

Тема 4. Технологія індивідуального педагогічного впливу вчителя на учнів згідно норм педагогічної етики

1. Проаналізуйте, як творчо працюючий учитель, за діяльністю якого ви спостерігали під час педагогічної практики, використовував прийоми індивідуальної педагогічної взаємодії у спілкуванні з учнями. Наведіть приклади, дайте власну оцінку.
2. Виберіть з літературних джерел 4-5 народних вислови або афоризми щодо педагогічної моралі та розкрийте своє розуміння їх змісту.
3. Ознайомтеся з працею О. Бобира «Етикет учителя» (Бобир О. Етикет учителя: Навчально-методичний посібник. – Львів: Норма, 2005. – 344с.) та розробіть власні правила щодо етикету поведінки у процесі педагогічного спілкування.

Тема 5. Педагогічні конфлікти, їх природа, види, джерела, причини виникнення.

1. Підібрати 2-3 фрагменти з прикладами конфліктних педагогічних ситуацій та їх вирішення із вітчизняних та зарубіжних художніх фільмів. (відео фрагменти).
2. Підібрати методики оцінки способів реагування у конфліктній ситуації.
3. Опрацювати навчально-методичну літературу з теми «Розв'язання та запобігання педагогічних конфліктів. Поведінка педагога в конфлікті. Методи врегулювання конфліктів і запобігання їм».
4. Занотувати у зошитах способи уникнення та подолання стресових ситуацій в умовах педагогічного спілкування.

Критерії оцінювання самостійної роботи		Кількість балів
1.	Своєчасність виконання роботи	1
2.	Презентація роботи (оригінальність, логіка викладу, чіткість, доказовість)	2
3.	Різноманітність використаних джерел	2

5.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль знань студентів здійснюється після вивчення 1 та 2 блоку теоретичних знань у письмовій (комбінованій) формі й передбачає виконання тестових завдань різного типу та розв'язування завдань кейсів.

5.4 Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Форми проведення: семестровий залік

Умови допуску: активна робота на семінарських заняттях, виконання усіх завдань до самостійної роботи, успішне виконання усіх модульних контрольних робіт.

5.5. Орієнтовний перелік питань для самоконтролю

1. Педагогічна деонтологія – наука про професійну поведінку вчителя.
2. «Золоте» правило моралі – основа педагогічної етики.
3. Сутність поняття «педагогічна етика».
4. Видатні педагоги про роль професійної етики.
5. Зв'язок педагогічної етики з іншими гуманітарними дисциплінами.

6. Конкретно-історичний характер норм професійної поведінки вчителя.
7. Педагогічні норми як стандарт професійної поведінки вчителя.
8. Характеристика основних принципів та категорій педагогічної етики.
9. Педагогічна мораль учителя в контексті народної педагогіки.
10. Законодавча база та формалізовані моральні норми поведінки вчителя.
11. Основні завдання педагогічної деонтології.
12. Соціальні вимоги до особистості та професійності вчителя на сучасному етапі розвитку суспільства.
13. Моральні цінності педагогічної професії.
14. Особливості професійної діяльності вчителя у порівнянні з іншими людинознавчими професіями.
15. Проблема морального вибору: свобода і відповідальність.
16. Характеристика етичних вимог до вчителя щодо його взаємини з учнями.
17. Відповідальність учителя за свої дії як основна моральна норма педагогічної професії.
18. Моральні взаємини вчителя з батьками учнів.
19. Педагогічні табу та їх значення для регуляції поведінки вчителя.
20. Роль творчості у діяльності педагога щодо вирішення різноманітних педагогічних проблем.
21. Культура спілкування як основа педагогічної діяльності та педагогічної моралі.
22. Характеристика основних стилів педагогічного спілкування.
23. Роль професійної етики у реалізації прийомів індивідуальної педагогічної взаємодії.
24. Моральні засади вирішення вчителем складних педагогічних ситуацій.
25. Рефлексивний контроль – передумова корекції та вдосконалення вчителем своїх професійних дій.
26. Педагогічний етикет і його особливості.
27. Діагностика моральних якостей вчителя.
28. Методи морального самовдосконалення вчителя.
29. Етична культура педагога як умова морального виховання учнів.
30. Вивчення та оцінка моральних якостей вчителя.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень магістрантів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентів, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється нечіткими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентів, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

6. Навчально-методична картка дисципліни

Модуль Назва модуля	Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		
	Педагогічна етика як наука про норми професійної діяльності вчителя		Ситуації морального вибору: поведінка вчителя відповідно норм педагогічної етики		
Кількість балів	78		121		
Теми лекцій	Вступ. Педагогічна етика як наука про професійну поведінку вчителя	Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя.	Роль педагогічної етики вчителя у реалізації основних прав і свобод дитини.	Технологія індивідуального педагогічного впливу вчителя на учнів згідно норм педагогічної етики	Педагогічні конфлікти, їх природа, види, причини виникнення
Теми семінарських занять	Педагогічна етика як наука про професійну поведінку вчителя	Професійна етика вчителя як змістова основа педагогічної деонтології. Етичні норми професійної поведінки вчителя	Особливості етичної поведінки вчителя у різних педагогічних ситуаціях	Педагогічна етика та використання прийомів індивідуальної педагогічної взаємодії	Педагогічні конфлікти, їх природа, види, причини виникнення, шляхи подолання.
Самостійна робота	55		60		
Види поточн. контролю	Модульний контроль – 25 балів				
Підсумк. контроль	ГМК (залік)				

7. Рекомендовані джерела

*Основна (базова)**Основна:*

1. Андреев В.И. Педагогический этикет: спецкурс для нравственного саморазвития. – Казань: Центр инновационных технологий, 2002. – 272с.
2. Блошинська В.А. Етика. Практикум: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 248с.
3. Бобир О. Этикет учителя: навчально-методичний посібник. – К.: Ленвіт, 2004. – 192с.
4. Васянович Г.П. Педагогічна етика: Навчально- методичний посібник. – Львів: Норма, 2005. – 344с.
5. Громкова М.Т. Психология и педагогика профессиональной деятельности: Учебное пособие для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 415с.
6. Гупан Н.М. Українська історіографія історії педагогіки. – К.: АПН, 2002. – 223с.
7. Етика: Навч. посібник / В.О. Лозова, М.І. Панов, А.О. Стасевська та ін.. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 224с.
8. Етика ділового спілкування: Курс лекцій / Т.К. Чмут, Л.Г. Чайка. – К.: МАУП, 1999. – 28с.
9. Етика: Навч. посібник / Т.Г. Аболіна, В.В. Єфименко, О.М. Лінчук. – К.: Либідь, 1992. – 328с.
10. Законодавство України про освіту : Збірник законів. – К.: Парламентське видавництво, 2002. – 159с.
11. Левитан К.М. Основы педагогической деонтологии. – М.: Наука, 1994. – 192с.
12. Мартиненко С.М., Хоружа Л.Л. Загальна педагогіка. – К.: МАУП, 2002. – 169с.
13. Мільто Л.О. Методика розв'язування педагогічних задач: Навч. посібник. – 2-ге вид., переробл. і доп. – Харків: Ранок-НТ, 2004. – 152с.
14. Народна педагогіка: світовий досвід / Уклад. А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. – К.: Знання-Прес, 2003. – 134с.
15. Наумчик В.Н., Савченко Е.А. Этика педагога: Учеб.-метод. пособие. – Минск: Университет, 1999. – 216с.

16. Професійна етика вчителя: час і вимоги / За аг. Ред. Б.М. Жебровського. – К., 2000 – 78с.
17. Рогов Е.И. Личность учителя: теория и практика. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. – 512с.
18. Синиця І.О. Педагогічний такт і майстерність учителя. – К.: Радянська школа, 1981. – 319с.
19. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості. Підручник. – К.: Міленіум, 2006. – 346с.
20. Хоружа Л.Л. Педагогічна деонтологія: навч.-метод. Посібник. – К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2008. – 96с.
21. Чернокозов И.И. Профессиональная этика учителя: Книга для учителей. – 2-е изд., доп. – К., 1988. – 223с.

Додаткова:

1. Амонашвили Ш.А. Гуманно-личностный подход к детям. – М.: Издательство «Институт практической психологии», 1998. – 544с.
2. Грінькова В. Аксиологічний підхід до проблеми педагогічної культури майбутнього вчителя // Шлях освіти. – 2002. - № 2. – С.2-6.
3. Зязюн І.А. Гуманістична стратегічна теорія і практика навчального процесу: Спец. випуск // Рідна школа. – 2000. - № 8. – С.12-14.
4. Комарова І. Культура педагогічного спілкування вчителя. // Шлях освіти. – 2001. - № 1. – С. 31-34.
5. Науменко Г. Рівень професіоналізму вчителя – основа реформи школи // Початкова школа. – 2001. - № 1. – С.3-5.
6. Олексюк О.М. Нормативно-регулятивні механізми духовного розвитку особистості // Педагогіка толерантності. – 1999. – С.85-87.
7. Скрипченко Н.Ф. Формування понять етики і моралі // Педагогіка і психологія. – 1995. - № 2. – С.55-58.
8. Хоружа Л.Л. Гуманний учитель: утопія чи реальність? // Директор школи: Науково-методичний журнал. – 2002. - №2. – С.42-48.
9. Хоружа Л.Л. Гуманізація як системо утворюючий компонент реформування сучасної освіти і виховання // Освіта на Луганщині. – 2002. - № 2(17). – С.59-66.

Інформаційні ресурси

1. <http://ito.edu.ru/2001/>
2. <http://ito.edu.ru/1998-99/>
3. <http://ito.edu.ru/2001/>
4. <http://ito.edu.ru/2000/>
5. <http://ito.edu.ru/>
6. <http://www.irex.ru/>
7. <http://elib.kmpu.edu.ua/>
8. <http://moodle.kmpu.edu.ua/gi/course/>
9. <http://osvita.ua/>
10. <http://mon.gov.ua/index.php/ua/>
11. <http://uk.wikipedia.org>
12. <http://www.osvita.org.ua/>
13. http://eduknigi.com/ped_view.php?id=2
14. <http://readbookz.com/books/172.html>
15. <http://www.nbuv.gov.ua/>
16. <http://pedagogika.ucoz.ua/index/knigi/0->
17. <http://pidruchniki.ws/pedagogika/>
18. <http://ukrkniga.org.ua/ukrknigatext/784/>
19. [http://www.e-reading.org.ua/bookreader.php/97816/Voittina - Shpargalka_po_obshchim_osnovam_pedagogiki.html](http://www.e-reading.org.ua/bookreader.php/97816/Voittina_-_Shpargalka_po_obshchim_osnovam_pedagogiki.html)
20. <http://klumba.ua/articles/valdorf/>
21. www.ru.waldorf.in.ua
22. <http://www.twirpx.com/file/626701/>
23. <http://www.info-library.com.ua>
24. <http://libfree.com/pedagogka/>
25. <http://ualibrarium.narod.ru/human/pedagogics.html>

ДОДАТОК
до робочої програми навчальної дисципліни

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I
ПЕДАГОГІЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ ЯК НАУКА ПРО НОРМИ ПРОФЕСІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Семінар 1

Тема: Педагогічна етика як наука про професійну поведінку вчителя

План заняття

I. Обговорення теоретичних питань

1. Педагогічна етика як галузь професійної етики.
2. Сутність та функції педагогічної етики як системи моральних вимог до особистості вчителя.
3. Філософські основи педагогічної етики. «Золоте правило» моралі.
4. Генезис розвитку етико-педагогічних ідей у працях вітчизняних та зарубіжних учених.
5. Етичні погляди педагогів-гуманістів: Я. Корчака, К. Д. Ушинського, В. О. Сухомлинського та ін.
6. Основні категорії педагогічної етики.
7. Характеристика принципів педагогічної етики.

II. Перевірка виконання самостійної роботи студентів.

III. Розв'язання педагогічних задач з теми.

Рекомендована література

Основна: [1] [7 - 21]

Додаткова: [5-9]

Семінар 2

Тема: Професійна етика вчителя як змістова основа педагогічної деонтології. Етичні норми професійної поведінки вчителя

План заняття

I. Обговорення теоретичних питань

1. Сутність і структура педагогічної етики.
3. Етика вчителя як невід'ємна частина кожної педагогічної дії.
4. Роль і місце педагогічної етики у працях відомих педагогів (Я.А. Коменський, Я. Корчак, В.О. Сухомлинський, К.Д. Ушинський та ін.).
5. Поняття професійної норми: формалізовані та неформалізовані норми.
6. Специфіка професійної ролі вчителя.
7. Гуманізм як нормативна основа педагогічної професії.
8. Характеристика загальних і часткових норм педагогічної етики.
9. Сутність рамкових норм: норми-заборони, норми-права, норми-обов'язки.
10. Кодекси професійної етики вчителя в Україні та за її межами.
11. Педагогічні табу та їх характеристика.

II. Перевірка виконання самостійної роботи студентів.

III. Розв'язання педагогічних задач з теми.

Модульний контроль.

Рекомендована література

Основна: [1] [7 - 21]

Додаткова: [5-9]

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.
СИТУАЦІЇ МОРАЛЬНОГО ВИБОРУ: ПОВЕДІНКА ВЧИТЕЛЯ ВІДПОВІДНО ДО НОРМ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ЕТИКИ**

Семінар 3

Тема: Роль педагогічної етики вчителя у реалізації основних прав і свобод дитини, особливості етичної поведінки вчителя у різних педагогічних ситуаціях

План заняття

I. Обговорення теоретичних питань

1. Формалізовані норми професійної поведінки вчителя.
2. Нормативно-правові документи про права дитини, місце педагогічної етики вчителя у їх реалізації
3. Характеристика основних суперечностей, що виникають у навчально-виховному процесі.
4. Етичні засади розв'язання педагогічних задач. Моральна оцінка як орієнтир вчителя для вибору професійної поведінки та дії у складних педагогічних ситуаціях.
5. Класифікація типових помилок етико-педагогічної поведінки молодих учителів.
6. Самоаналіз, самооцінка та рефлексія як психологічні основи розвитку педагогічної етики вчителя.

II. Перевірка виконання самостійної роботи студентів.

III. Розв'язання педагогічних задач з теми.

Рекомендована література

Основна: [1] [7 - 21]

Додаткова: [5-9]

Семінар 4

Тема: Педагогічна етика та технологія використання прийомів індивідуальної педагогічної взаємодії

План заняття

I. Обговорення теоретичних питань.

1. Класифікація прийомів індивідуальної педагогічної взаємодії.
2. Технологія використання прийомів індивідуальної педагогічної взаємодії в найбільш типових ситуаціях шкільного життя.
3. Алгоритм вирішення внутрішнього конфлікту за допомогою прийомів індивідуальної педагогічної взаємодії.

II. Перевірка виконання самостійної роботи студентів.

III. Розв'язання педагогічних задач з теми.

Модульний контроль

Рекомендована література

Основна: [5] [6] [8] [9] [10] [12] [15] [17] [19] [20] [21]

Додаткова: [3] [7] [9]

Семінар 5

Тема: Педагогічний конфлікт, його особливості, структура, джерела, види, шляхи розв'язання

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

План заняття.

1. Поняття педагогічного конфлікту, його сутність, особливості, природа походження.
2. Структура і функції педагогічних конфліктів. Учасники педагогічних конфліктів.
3. Класифікації педагогічних конфліктів за їх джерелами і причинами.
4. Легітимність та етичність у педагогічному конфлікті.

5. Аналіз конкретних ситуацій.

6. Виконання вправ на розвиток навичок раціональної поведінки в конфлікті та умінь розв'язувати типові конфліктні педагогічні ситуації.

II. Перевірка виконання самостійної роботи

III. Захист навчального проекту.

Рекомендована література

Основна: [10]

Додаткова: [11,12]